

Fausto Arozena historiagilea

Bitzitan zehar izan zen apaltasun berean joan zaigu Fausto Arozena Arregi jaunna. Hil honen 16an Donostiatik etorri zitzaigun berri beltza. Gure historiaz zerbait arduratu direnak ohartuko dira gizon apal eta jakinun honen galeraz.

Donostian berian sortua zen 1896ko uztailaren 15ean. Humanidadea estudiatu zuen eta gaztarotik historia ikerketari emana zen. Euskaraz ere zerbait idatzi zuen. Ez asko. 1920. urte inguruan hasia Junior-en zerbait kolaborazio, batez ere poeziaz; baina baita ere Eusko-Ikaskuntzaren deia eta Egan-en argitara eman zituen euskarazko zerbait lan. Euskarazkoetan daude Urte berri poema eta Unibersidade edo irakaskuntza orokorra eta abar. Hala ere, bere lan nagusiak erdarazkoak dira, zenbait liburu eta aldizkarietan barreiatuak.

Xabier Aranburu adiskideak Deia-n eskaini dion artikuluan gogoratzen dizkigu idatziez aparte egin zituen lanak ere, gure herriaren maitasuna agerrarazten duten ikintza bikainak. Adibidez, Julio Urkixo hil zenean, honek utzi zuen biblioteka aberatsa Gipuzkoako Diputazioak erostea, Protokolo artxiboa antolatzea, eta abar. Baina, gizaldi berrientzat harrigarri bada ere, gerraondoa Diputazio Bibliotekari garbiketa bat egin nahi zutenean, gorri edo abertzale zirenak erreez, F. Arozena gogor plantatu zen holakorik ez egiteko, Bibliotekak liburuen gordailu izan behar dutela eta ez erretzeko leku.

Eusko-Ikaskuntza sortzean, 1919. urtean, bertako idazkaritza lanetan sartu zen. Bere maitasun onena Serapio Mujika izan zen eta hau hiltzean beronen kargura pasatu zen, Diputazioko gordailuaren arduradun.

Historia ikerketaz aldizkari askotan idatzi zuen, bereziki RIEV eta Bol. de la R.S.B. Amigos del País. Bion aurkibideetan bere lanen zerrenda ederrak agertzen dira, ikerketan frutuak. Bere liburuetan biltzen dira bertako lanik garrantzitsuenak eta horiez aparte beste zenbait liburuetan, ondoren agertuko dudana zerrendan ikus genezakeaz.

Baina bestelako dohainik ere bazuen Faustok, batez ere bere laguntzarako borondate ona, hala ere gazteren bat joaten bazitzaion historiako parteren baten galdeaz edo gai hortako ikerketaren bat egin nahirik, liburu ideki bat bezala jartzen zen behar zituen xehetasun guziak galde-tuala erakutsiz. Nik neuk ere asko zor diot histOria kontuan; idatzizko ihardespenik ere baduk nere paperen artean, gendea gure kulturaz hain guti ardurutzen zen garaian pozgarri zitzaion hortarako joera zuten gazteei laguntzea. Laguntza hori guti balitz bezala, nik eskatu gabe bere zenbait liburu erregalatu zizkidan. Bere lehenengo liburuetako bat izan zen Diputazioak egile izenik gabe 1930ean argitaratu zuen Gula de Guipúzcoa. Gogoratzen naiz liburuia ezin bilaturik nenbilenean, berana zela jakin bezain laster nola joan nintzen alerik gelditzen zen galdez eta berak zuen bakarra nola eman zidan esku-izkribuzko eskaitza. Eskaintza honen bidez jabetasuna ematen zidan berriz berari ez itzultzeko. Bizenta Mogelen Ipui onak birargitaratzea nahi nuen ere, lehen eta bigarren argitalpenak utzi zizkidan etxean lasai mekanografiatu neska. Lan harek beste ondorio bixi bat ere ekarri zidan. Auspua Liburutegiak Ipui onak argitaratzean orduko gure kultur mundu tipian izan zuen hotsari esker, handik lasterrera Getariako Azkue elektrizitagarandik lehen argitalpenaren ale bat jaso nuen erregalu, hark bere lanean ari zela sabai batean aurkitua.

Horiek, oroitzapen tipi batzuk baltzik ez dira, baina holako oroitzapen tipiz beterik aurkituko genuke gure garaikoetan; beti laguntzeko gertu zegoen gizonaren oroitza.

Bere burua gordailu aberatsa zen. Tamalgarria izan da azken urteotan, odolaren zirkulazioa burua behar bezala heltzen ez zitzaioarik, memoriaz ahul ibiltzea, zeren bere burua historiaren uretan iturburu bat zen.

Lanik aipagarrienak ondoko haue-tan bildurik aurkituko ditugu: Narraciones Folclóricas (1924), Doña Blanca Garcés (1925), Reseña histórica de Rentería (1930), S. Mujikare-

kin elkar lanean egina, Gula de Guipúzcoa (1930), hau ere Serapio Mujikaren laguntza, Guipúzcoa por San Ignacio (1950), Bachiller Zaldibaren Suma de las cosas Cantábricas y Guipuzcoanas edizio kritikoa (1944), La casa de Zumalacárregui (1948), J. Yriaztekin elkarlanean, Los protocolos guipuzcoanos (1948), El País Vasco visto desde fuera (1949), Brumas de nuestra historia (1950), Problemas históricos guipuzcoanos en la vida de San Ignacio (1946), Garibay (1960), Nuestra pequeña historia (1961), Diccionario biográfico vasco. Guipúzcoa (1963), Guipúzcoa en la historia (1964).

Geroko urte askotan ere, Gipuzkoako historia ikerketak egin nahi dituenak bere lanetara jo beharra izango du. Eta, zordun garenok, inoiz ez gara ahaztuko.

Juan SAN MARTIN

El día 16 de los corrientes a la edad de 84 años ha fallecido don Fausto Arozena. Con él, Guipúzcoa ha perdido a uno de sus principales historiadores. Bien ha sabido calificarme nuestro amigo Javier de Aramburu al afirmar, "Guipúzcoa acaba de perder a una persona de excepcionales cualidades humanas y uno de sus mejores historiadores". Fausto era uno de esos hombres bondadosos, siempre abierto y dispuesto, para orientar y ayudar a las personas que acudían al archivo o a la biblioteca de la Diputación guipuzcoana. La verdad sea dicha, los de nuestra época hemos tenido suerte en contar en un cargo tan importante con una persona tan afable, generosidad que de la misma manera haría extensible a José de Arceche y María Milagros Bidegain; que sólo podemos apreciar los que

hemos recurrido a ellos a la búsqueda de fuentes y datos precisos para nuestros trabajos.

En la ley biológica algún día tenía que llegar el desenlace fatal. El de Fausto se esperaba muy próximo, pero aún así nos ha llenado de tristeza. Los que recurrimos a él sabemos que era como un libro abierto, un pozo de erudición y que su saber compartía amablemente con cuantos recurrían a él.

Escribió algo en vascuence y mucho en castellano. Autor de dieciséis obras, más numerosos artículos y estudios desperdigados en publicaciones culturales, obras conmemorativas, publicaciones locales, etcétera.

Trabajó en la secretaría de la Sociedad de Estudios Vascos desde su fundación en 1919 hasta que sustituyera a Serapio de Múgica en el cargo de archivero de la Diputación

de Guipúzcoa en 1927. En época de guerra trabajó para salvar la Biblioteca de los riesgos del espurgo. Muerto, a raíz del fallecimiento de Julio de Urquijo, trabajó para que la Biblioteca de éste pasara a los fondos de la Diputación. Ordenó el Archivo de Protocolos al pasar a la antigua Universidad de Oñate. Poco sobre todo, por su erudición y habilidad, fue seguro guía para numerosos jóvenes en todo tipo de investigación.

Los títulos de sus obras figuran al final del texto euskérico. Obras que durante varias generaciones serán de indispensable consulta para quienes deseen realizar estudios en torno a la historia de nuestra provincia. Honoremoslo con el respeto que merece haber comedido y justo, como se refleja en dichas obras.

Era miembro correspondiente de la Real Academia de la Historia que por su sencillez no alcanzó otros títulos. El rechazaba toda distinción para su persona por mucho que sus amigos insistieran ser merecedor de honores.

Eguberri on eta aurten Opari ugari. Felices Fiestas con más Regalos.

Festival de Regalos de la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa

Con más regalos que nunca. Así es el extraordinario FESTIVAL de REGALOS de la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa. Participe en él y podrá ganar uno de los miles de regalos de entrega inmediata o bien, si la suerte está de su lado en el Sorteo Final, un coche Talbot Horizon o una de las 30 Radio-cassettes stereo. Felices Fiestas y Felices premios.

Inoiz baino sari gehiagorekin. Halakoxea da Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialeko OPARI JAIALDI berezi hau. Eskuhar ezazu bertan eta berehala entregatzeko milaka oparitatik bat edo eta, Talbot Horizon kotxe bat edo 30 Irrati-kaseta stereotatik bat eskuratzeko modua izango duzu. Eguberri Zoriontsuak eta sari Zoriontsuak.

Del 15 al 31 de Diciembre

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA